

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Humanitar Kolleci

Təsdiq edirəm:
Tədris işləri üzrə direktor müavini:
_____ **Əyyubova İ.H**
“ “ fevral_2020-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: Instrumental ifaçılıq (Fortepiano)

Şöbə: Musiqi və Təsviri incəsənət

Fənn Birləşmə komissiyası: “Musiqi nəzəriyyəsi” və “xor dirijorluğu”

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Az.xalq musiqisinin əsasları

Proqram: 16.04.2013 cü il tarixli 07 sayılı protokola əsasən Lənkəran Dövlət Humanitar kollecin Musiqi nəzəriyyəsi və xor dirijorluğu fənn birləşmə komissiyasında müzakirə edilmiş və bəyənilmişdir.

Kodu: İPFS-B03

Tədris ili: (2019-2020-ci tədris ili) Semestr: VI yaz

Tədris yükü: cəmi:90 Auditoriya saati - (60saat mühazirə,30saat məşğələ)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya N:

Saat: I-II gün 8³⁰-10⁰⁵; IV gün 12¹⁰-13⁴⁵

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: İsgəndərova Günay Abasət q

Məsləhət günləri və saati: II gün

E-mail ünvanı: isgəndərova.gun@yandex.

FBK-nın ünvanı: Lənkəran ş. Paşa Təhməzov. Bina 3.

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas

1. Ü.Hacıbəyov “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları.
- 2.R.Zöhrabov “Muğam”
- 3.S.Rüstəmov “Azərbaycan xalq rəngləri” I və II
- 4.R.Zöhrabov.”Zərbi muğamlar”

Əlavə

- 1.İnternet resursları.
- 2.Mühazirə materialları.

IV. Fənnin təsviri və məqsədi:

və

Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları “ fənni üzrə təqdim olunan proqram “Fortepiano”, ”Musiqi nəzəriyyəsi”, “Xalq çalğı alətləri”, “Xanəndəlik” ixtisasına yiyələnən tələbələr üçün nəzərdə tutulub. Fənn tədrisinin əsas məqsədi tələbələri müasir tələblərə uyğun olaraq

Azərbaycan musiqisinin və ladlarının inkişaf tarixi və qurulması haqqında biliklərə yiyələndirməklə onların estetik zövqünün musiqi mədəniyyətini yüksəltməkdən ibarətdir. Mövzuların öyrənilməsi təhsil sistemində qəbul edilmiş, sadədən mürəkkəbə doğru ardıcılıq ilə qurulmuşdur. Belə ki, hər hansı bir bəstəkarın həyat və yaradıcılığını öyrənərkən əvvəlcə onun kiçik əsərləri, daha sonra

V. Davamiyyətə verilən tələblər:

Dərsdə davamiyyətə görə verilən maksimum bal 10 baldır. Balın miqdarı əsasən: tələbə semestr ərzində fənn üzrə bütün dərslərdə iştirak etdiyi halda ona 10 bal verilir; semestr ərzində fənnin tədrisinə ayrılan saatların hər buraxılan 10%-ə 1 bal çıxılır; Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən yuxarı (25%-dən çox) olduğu halda tələbə həmin fənnin imtahana buraxılmır və onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır və sonradan onun haqqında müvafiq qərar qəbul edilir.

VI. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 10 bal sərbəst işlərin tərtib olunmasına görə, 10 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 20 bal kollektivlərə görə, 10 bal dərslərə davamiyyətinə görə.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açabilir.

-8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal- çox yaxşı (B)

71-80 bal- yaxşı (C)

61-70 bal- kafi (D)

51-60 bal – qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

VII. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Kollecın daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

VIII. Təqvim mövzu planı: Mühazirə: 60 saat , seminar: 30 saat

Cəmi: 90 saat

N	Keçirilən mühazirə və seminar mövzularının məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
	Mühazirə və seminar mövzuları	müh sem	

1.	Mövzu№1 Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin əsasları. Plan: 1. Azərbaycan xalq musiqisi haqqında məlumat. 2 Əsas müddəalar. Mənbə:(1-4)	2		
2.	Mövzu№2 Azərbaycan xalq musiqi tarixinin inkişafı. Plan: 1. Xalq musiqisində əməyi olan tarixi şəxslər. 2. Dünya şöhrətli bəstəkarlar. Mənbə:(1-4)	2		
3.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
4.	Mövzu№3 Azərbaycan xalq musiqisinin əsas cəhətləri. Səs sistemi. Plan: 1.Orta əsr Şərq nəzəriyyəsi. 2.Diyezli və bemollu səsdüzümü Mənbə:(1-4)	2		
5.	Mövzu№4 Tetraxordlar.Azərbaycan xalq musiqisində tetraxordların birləşmə üsulları Plan: 1. Zəncirli, qovuşuq. 2. Orta yarım ton, bir ton. Mənbə:(1-4)	2		
6.	Kecirilən mövzuların sorğusu		2	
7.	Mövzu№5 Lادلarın qurulma qaydaları Plan: 1. Təşkil olunması. 2. Ton tərkibləri. Mənbə:(1-4)	2		
8.	Mövzu№6 Lادلarın əmələ gəlmə qaydaları Plan: 1.Səsqatarları. 2.Mayə haqqında Mənbə:(1-4)	2		
9.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
10.	Mövzu№7 Xalis kvartalar quruluşu. Rast ladı Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri. 2.Tam və yarım kadanslar. Mənbə:(1-4)	2		
11.	Mövzu№8. Nəzəri əsasları Plan: 1.İstinad pərdələri. 2.Mümkün olan modulyasiyalar Mənbə:(1-4)	2		

12.	Kecirilən mövzuların sorğusu		2	
13.	Mövzu№9 .Praktik məşğələ Plan: 1.İstinad pərdələri. 2.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
14.	Mövzu№10 «Şur» məqamı və onun quruluşu Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri. 2.Tam və yarım kadanslar. Mənbə:(1-4)	2		
15.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
16.	Mövzu№11 Nəzəri əsasları Plan: 1.İstinad pərdələri. 2.Mümkün olan modulyasiyalar Mənbə:(1-4)	2		
17.	Mövzu№12 Praktiki məşğələ Plan: 1.İstinad pərdələri. 2.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
18.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
19.	Mövzu№13 Segah ladı Plan: 1. Pərdələrin lad vəzifələri 2.Tam və yarım kadanslar. Mənbə:(1-4)	2		
20.	Mövzu№14 Nəzəri əsasları Plan: 1.İstinad pərdələri. 2.Mümkün olan modulyasiyalar Mənbə:(1-4)	2		
21.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
22.	Mövzu№15 Praktiki məşğələlər. Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
23.	Mövzu№16 X5 quruluşu.Şüştər məqamı və onun quruluşu Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri 2.Tam və yarım kadanslar. Mənbə:(1-4)	2		

24.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
25.	Mövzu№17 Nəzəri əsasları Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Mümkün olan modulyasiyalar Mənbə:(1-4)	2		
26.	Mövzu№18 Praktik məşğələlər. Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
27.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
28.	Mövzu№19 Çahargah ladı Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri 2.Tam və yarım kadanslar. Mənbə:(1-4)	2		
29.	Mövzu№20 Nəzəri əsasları Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Mümkün olan modulyasiyalar Mənbə:(1-4)	2		
30.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
31.	Mövzu№ 21. Praktik məşğələ Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
32.	Mövzu№22 K6 -lar quruluşu .Bayatı-Şiraz məqamı və onun quruluşu Plan: 1 .Pərdələrin lad vəzifələri 2.Tam və yarım kadanslar . Mənbə:(1-4)	2		
33.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
34.	Mövzu№23 Nəzəri əsasları və praktik məşğələlər Plan: 1. İstinad pərdələri 2.Mümkün olan modulyasiyalar . 3.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
35.	Mövzu№24 Humayun ladı Plan: 1 .Pərdələrin lad vəzifələri	2		

	2.Tam və yarım kadanslar . Mənbə:(1-4)			
36	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
37.	Mövzu№25. Nəzəri əsasları və praktik məşğələ. Plan: 1 .İstinad pərdələri 2.Mümkün olan modulyasiyalar 3.Musiqi nümunələri Mənbə:(1-4)	2		
38.	Mövzu№26. Əlavə ladlar.II növ «Çahargah» ladının quruluşu Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri. 2.Səsqatarı. Mənbə:(1-4)	2		
39.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
40.	Mövzu№27 . «Sarənc» məqamı və onun quruluşu Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri. 2.Səsqatarı Mənbə:(1-4)	2		
41.	Mövzu№28. «Şahnaz» ladının quruluşu Plan: 1.Pərdələrin lad vəzifələri. 2.Səsqatarı Mənbə:(1-4)	2		
42.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	
43.	Mövzu№29. Azərb.musiqisinin ritmik xüsusiyyətləri. Plan: 1.Metroritmik quruluş 2.Vəznələr və ölçülər . Mənbə:(1-4)	2		
44.	Mövzu№30. Ladlarda mümkün olan xromatik hərəkətlər.Melodik bəzəklər. Plan: 1.Ladları qeyd etmək. 2.Melodik vasitələr. Mənbə:(1-4)	2		
45.	Kecirilən mövzuların sorğusu.		2	

IX. Sərbəst işin mövzuları:

1. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin əsasları.
2. Bayatı-Şiraz lad haqqında
3. Segah lad haqqında
4. Şüştər lad haqqında
5. Rast lad haqqında

6. Şur ladı haqqında
7. Humayun ladı haqqında
8. Çahargah ladı haqqında
9. Azərbaycan xalq musiqisi haqqında
10. Azərbaycan xalq musiqisi tarixi inkişafı
11. Təsnif haqqında
12. Azərbaycan musiqisində muğamların rolu
13. Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında muğamların rolu
14. Xalq üslubunda Azərbaycan ladlarında musiqi bəstələmək qaydaları
15. Azərbaycan xalq musiqi yaradıcılığı
16. ÜZEYİR BƏY HACIBƏYLİ TƏFSİRİNDƏ AZƏRBAYCAN MUĞAMLARI
17. “ŞİKƏSTƏ” – MİLLİ MUSIQİ TƏFƏKKÜRÜNÜN ƏNƏNƏVİ TƏZAHÜR MODELƏRİNDƏN BİRİ KİMİ
18. Azərbaycan xalq musiqi tarixi və nəzəriyyəsi

X. İmtahan sualları:

1. Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin əsasları.
2. Rast ladı haqqında
3. Şur ladı haqqında
4. Segah lad haqqında
5. Şüştər ladı haqqında
6. Bayatı-Şiraz ladı haqqında
7. Humayun ladı haqqında
8. Çahargah ladı haqqında
9. Azərbaycan ladları səs qatarmının qurulma qaydaları.
10. Azərbaycan ladlarında tetraxordların birləşmə üsulları.
11. Azərbaycan ladlarında tetraxordların ton tərkibləri
12. Səs sistemi
13. Azərbaycan əsas ladlarının qurulma qaydaları.
14. Azərbaycan əlavə ladlarının qurulma qaydaları.
15. İnterval quruluşundan əmələ gələn ladlar.
16. Tetraxordlar, onların birləşmə üsulları
17. Xalis kvartalar quruluşu Rast.Şur. Segah.
18. Xalis kvintalar quruluşu Şüştər .Çahargah.
19. Kiçik sekstalar quruluşu Bayatı Şiraz.
20. Humayun.
21. Azərbaycan musiqisinin ritmik xüsusiyyətləri
22. Azərbaycan xalq musiqisi haqqında
23. Azərbaycan xalq musiqisi tarixi inkişafı
24. Bərabər olmayan tetraxordlar.
25. X4 əmələ gətirən ladların quruluşu.
26. Az. ladlarında tritonlar.
27. Şüştər ladında tam və yarım kadanslar.
28. Segah ladında pərdələrin lad vəzifələri
29. Segah ladında tam və yarım kadanslar.
30. Şur ladında pərdələrin lad vəzifələri.

Verilmiş səsdən Azərbaycan ladların qurmaq:

Do(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Re(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Mi(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Fa(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Sol(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Lya(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

si (rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

Ladları təyin etmək:

XI.Kollokvium sualları

№1

- 1.Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsinin əsasları.
- 2.Azərbaycan xalq musiqi tarixinin inkişafı.
- 3.Səs sistemi.
- 4.Tetraxordlar
5. Tetraxordların birləşmə üsulları.
6. Azərb.ladları səsqatarlarının qurulma qaydaları.
7. Əsas ladların səsqatarları. X4;X5;K6;B6
8. Əlavə ladların əmələgəlmə qaydaları

Verilmiş səsdən Azərbaycan ladların qurmaq:

9. Do(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)
- 10.Re(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)
- 11.Mi(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)
- 12.Fa(rast,şur,segah,şüştər bayatı-şiraz,çahargah,humayun)

№2

- 1.Azərbaycan ladlarının əmələ gəlmə qaydaları.
- 2.Xalis kvartalar quruluşu.
- 3.Rast ladı
- 4.Şur ladı.
- 5.Segah ladı.
- 6.X5 quruluşu.Şüştər ladı
- 7.Çahargah məqamı
- 8.K6 -lar quruluşu. Bayatı-Şiraz ladı

Ladları təyin etmək:

9	10	11	12

XII. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Fənnin tədrisinin sonunda tələbələr kursundan “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları” fənnindən müəyyən biliklərə malik olmalı, o cümlədən fənn haqqında fikirlərini əsaslandırmağı bacarmalıdırlar. Az.ladlarından nümunələr ifa etmək vərdişlərinə yiyələnmişdirlər.

Fənnin tədrisi zamanı qarşıda qoyulan tələblər aşağıdakı kimidir:

- Mühazirə mətninin hazırlanması,
- test tapşırıqları,
- imtahan sualları,
- fərdi tapşırıqlar,
- məsələ və misallar.
- tətbiqi məsələlər.

Öyrənən tanış olur:

- Az.xalq musiqisinin əsasları fənninin inkişafının aktual istiqamət və problemləri

- Az.xalq musiqisinin əsasları fənninin öyrənilməsində musiqinin yeri, rolu və mövqeyi
- Az.xalq musiqisinin əsasları fənninin digər elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsi

“Az.xalq musiqisinin əsasları”fənninin sillabusu“Fortepiano”ixtisasının tədris planı və “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları”fənni proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus «Musiqi nəzəriyyəsi və xor dirijorluğu» FBK-da müzakirə edilərək, bəyənilmişdir:
(fevral ,2020-ci il, protokol №5)

Fənn müəllimi: İsgəndərova.G.A

FBK sədri: Əliyeva Z. T